

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2561

ประเภทของงานวิจัย

ครูและบุคลากรทางการศึกษา

คำสำคัญ

ระบบการผลิตครู ระบบการพัฒนาครู

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

การผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการมาตลอดแต่ก็ยังไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกยุคใหม่ทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพการผลิตครูในด้านปริมาณ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตรการผลิตครูมีมากกว่าจำนวนอัตราครูใหม่ในแต่ละปี การผลิตครูในด้านคุณภาพ การสอบบรรจุครูใหม่บางสาขาวิชาที่มีผู้สอบบรรจุได้น้อยกว่าอัตราที่ต้องการบรรจุ แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายดึงคนเก่งคนดีเข้าสู่วิชาชีพครูและมีโครงการหลายโครงการ เช่น โครงการครูพันธุ์ใหม่ โครงการครูมืออาชีพ โครงการครูสหกิจ โครงการครูความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และโครงการครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ก็ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ครู ส่วนในเรื่องของการพัฒนาครูในด้านปริมาณก็มีการพัฒนาครูจำนวนมาก โดยหน่วยงานที่หลากหลายทั้งองค์กรวิชาชีพครู หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานเอกชน แต่ปัญหาสำคัญคือ เมื่อพัฒนาครูประจำการแล้ว เกิดผลลัพธ์ในตัวผู้เรียนตามเป้าหมายของการพัฒนาครูมาน้อยเพียงใด และหลักสูตรการพัฒนาครูที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นตรงกับความต้องการของครูและผู้เรียนหรือไม่ ดังนั้น การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งหากต้องการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงเพื่อเป็นฐานสำหรับขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิด ระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง และคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทย 4.0
2. เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

3. เพื่อพัฒนากรอบขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0 และข้อเสนอเชิงนโยบายการขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษากรอบความคิดระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง และคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทย 4.0 ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นสถานศึกษาและสถานประกอบการ

2. ศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0 ด้วยวิธีการเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามถามผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ (1) ตัวแทนจากผู้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาครู (2) คณะบดีคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (3) ผู้อำนวยการสถานศึกษา (4) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่ (5) ครู

3. ระยะเวลาศึกษาวิจัย 6 เดือน ระหว่างเดือนตุลาคม 2560 – เดือนมีนาคม 2561

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) แบบ Exploratory Sequential Design ซึ่งเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ต่อด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและดำเนินการวิจัยในขั้นตอนสุดท้ายด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบความคิด ระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง และคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทย 4.0

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

ผลการวิจัย

1. กรอบแนวคิด ระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง และคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทย 4.0

โดยสรุปกรอบแนวคิดหลักของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 9 ประการ

1.2 ครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย สมรรถนะหลักของครู 6 ประการ และ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ 9 ประการ

1.3 ระบบการผลิตครู

1.4 ระบบการพัฒนาครู

1.5 กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตครู

1.6 กลไกขับเคลื่อนระบบการพัฒนาครู

2. สภาพที่พึงประสงค์ของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

2.1 สภาพที่พึงประสงค์ของเป้าหมายของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงควรผลิตและพัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่พึงประสงค์

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของระบบการผลิตครูสมรรถนะสูง

2.3 สภาพที่พึงประสงค์ของกลไกการผลิตครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

2.4 สภาพที่พึงประสงค์ของระบบการพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

2.5 สภาพที่พึงประสงค์ของกลไกการพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

3. กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0 และข้อเสนอเชิงนโยบายการขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

3.1 กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

3.2 กลไกขับเคลื่อนระบบการพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของเป้าหมายของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0 สมรรถนะหลักที่มีค่าความต้องการสูงที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ สมรรถนะด้านทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) รองลงมาคือ สมรรถนะด้านการปฏิบัติทางวิชาชีพ (Professional Practice) และสมรรถนะด้านเจตคติและค่านิยม (Attitude and Values) ตามลำดับ สอดคล้องกับสมรรถนะของครูในหลายๆ ประเทศไม่ว่าจะเป็นออสเตรเลีย หรือฟินแลนด์ ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศสิงคโปร์ในเรื่องของการให้ความสำคัญของแต่ละด้าน เพราะจากคุณลักษณะของวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 (Attributes of the 21st Century Teaching Professional, 2009) ประเทศสิงคโปร์ได้ให้ความสำคัญกับเจตคติและค่านิยม ว่าเป็นหลักของสมรรถนะครู

ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการผลิตครูควรผลิตโดยสถาบันผลิตครูโดยเฉพาะที่เป็นของรัฐ เช่น วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัยเพื่อผลิตครู รองลงมาคือสถาบันผลิตครูโดยเฉพาะที่เป็นของรัฐและเอกชน และ สถาบันผลิตครูที่เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับระบบการผลิตครูของประเทศฟินแลนด์และประเทศสิงคโปร์ ที่ผลิตครูโดยสถาบันเฉพาะทางที่ควบคุมทั้งในเรื่องคุณภาพและปริมาณการผลิตครูเข้าสู่ระบบในแต่ละปี

ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการผลิตครูควรใช้รูปแบบการผลิตครูในระบบปิด คือผลิตตามจำนวนที่มีอัตราบรรจุในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน โดยการประกันงานและมีทุนการศึกษาบางส่วน ซึ่งสอดคล้องกับระบบการผลิตครูของประเทศฟินแลนด์และประเทศสิงคโปร์ที่ควบคุมจำนวนครูที่ผลิตเข้าสู่ระบบการศึกษาในแต่ละปี และมีการรับรองการรับเข้าทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูควรใช้รูปแบบการพัฒนาครูควรพัฒนาแบบนอกเวลาปฏิบัติงาน (Off-the-job training) การพัฒนาในเวลาปฏิบัติงาน (On-the-job Training) และการศึกษาดูด้วยตนเองรวมกัน สอดคล้องกับระบบการพัฒนาครูของประเทศทางยุโรปและประเทศญี่ปุ่น โดยการพัฒนาครูของประเทศญี่ปุ่น จะมีการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตความเป็นครู โดยผู้ที่มีหน้าที่จัดการฝึกอบรมแบ่งได้เป็น 2 ระดับหลัก คือ การฝึกอบรมที่จัดในระดับชาติและการฝึกอบรมที่จัดระดับจังหวัด สาระที่จัดการฝึกอบรมมีการจัดหลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาครูเป็นระยะ ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์ 5 ปี ครูที่มีประสบการณ์ 10 ปี ครูที่มีประสบการณ์ 20 ปี หลักสูตรอบรมที่ออกแบบเพื่อครูและผู้บริหารระดับต่าง ๆ เช่น หลักสูตรสำหรับครูแนะแนว หลักสูตรสำหรับครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ หลักสูตรสำหรับผู้ดูแลนักเรียน เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่าครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0 จะต้องประกอบไปด้วย ครูมีค่านิยมทางวิชาชีพ (Professional Values) มีสมรรถนะการปฏิบัติทางวิชาชีพ (Professional Practice) มีทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) มีความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพ (Professional Engagement) มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาชีพ (Professional Knowledge and understanding) และมีความสามารถในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. องค์กรวิชาชีพครู หรือ ครูสภา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ควรเร่งจัดตั้งเครือข่ายเบญจภาคีการผลิตครูระดับชาติ
2. องค์กรวิชาชีพ หรือครูสภา และสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาควรร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายเบญจภาคีการพัฒนาครูระดับชาติ
3. องค์กรวิชาชีพครู หรือครูสภา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ควรเร่งปรับเปลี่ยนเป้าหมายเชิงคุณภาพของระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงโดยใช้ฐานสมรรถนะ (Competency based) ควบคู่กับฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Outcome based) ในการจัดทำมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์
4. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) องค์กรวิชาชีพครู และสถาบันผลิตครู ควรเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการครูในอนาคตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
5. องค์กรวิชาชีพครู หรือครูสภา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ควรเร่งกำหนดมาตรฐานใหม่สำหรับสถาบันผลิตครู โดยให้การผลิตครูจะต้องผลิตโดยสถาบันอุดมศึกษา หรือคณะ/ สถาบัน/ วิทยาลัยที่มีคณาจารย์สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้น
6. สถาบันผลิตครูควรเร่งปรับเปลี่ยนการพัฒนาอาจารย์ของสถาบันผลิตครู ในด้านรูปแบบวิธีการสอน หรือกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21
7. สถาบันผลิตครู สถานศึกษา ครู และหน่วยงานต้นสังกัดของครู ควรเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาครูเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่และมีรูปแบบทางเลือกในการพัฒนาครูเพื่อให้การพัฒนาครูส่งผลถึงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทุกคน